

ních jest toto beneficium vylučováno, po případě modifikováno a zeslabeno. Jest tomu tak na př. v obchodním právu německém.

§ 25. Smlouva trhová.

Starší než smlouva trhová jest s m ě n a, při níž se vyměňuje věc za věc. Vlivem německého práva nazývala se všeobecně ve střední Evropě freimark (frýmark) na př. v právu českém a polském.

Ze směny se vyvíjí s m l o u v a t r h o v á, když peníze se staly měřítkem hodnoty věcí. Smlouva trhová dlouho se děje jen za hotové. Uskutečňuje se formální smlouvou, v níž se za peníze převádí věc jistým obřadným způsobem. Později je pravidlem, že má předcházeti plnění jedné ze stran a trhová smlouva se mění ve smlouvu reální. Teprve vlivem recepce římského práva se stává konsensuálním kontraktem.

Podle staršího práva měl prodatel povinnost, plynoucí z trhové smlouvy, brániti kupce, když třetí osoba ho poháněla před soud a žádala na něm prodanou věc. Poháněný kupec mohl žádati, aby prodatel ho hájil. Prodátel musel sám vstoupiti do sporu s třetí osobou a vésti jej až do vítězného konce. Nevstoupil-li do sporu, po případě podlehl-li, pak musel platiti kupci náhradu škody. P r o d a t e l r u č i l z a v a d y p r á v n í, jež se na věci objevily.

Toto ručení přímo ze smlouvy trhové se uplatnilo i v novějších kodifikacích, neboť i v nich byla vyslovena zásada, že prodátel má kupci věc převésti do vlastnictví, po případě do držby (občanský zákoník rakouský do »volné držby«) a kupec může uplatňovati svůj nárok vůči prodátelovi i když nedošlo ke sporu, jen když jest jisto, že třetí osobě určité právo k prodané věci náleží.

V českém právu toto ručení prodátelovo se nazývalo spravou (disbrigatio, Gewährleistung). Vyskytalo se nejen při prodeji, nýbrž při všech převodech nemovitého majetku neb renty. Spravce musel dáti nabyvateli náhradu, která záležela buď v jiné nemovitosti nebo v její ceně, jež se zvyšovala po případě o třetinu. Správa trvala po rok a den, po případě byla dědičná a věčná.

Při f a k t i c k ý c h v a d á c h bylo ručení prodátelovo upraveno zvláštním způsobem. Při prodeji se žádalo, aby věc

měla ty vlastnosti, které byly smluveny mezi stranami a aby byla bez podstatných vad. Ale prohlédl-li kupec věc a přijal-li ji, pak nemohl již uplatňovati vad, které se objevily později. Jen zamlčel-li prodatel vady úmyslně nebo šlo-li o vady, které postihovaly právě podstatnou vlastnost věci, která byla výslovně smluvena, pak musel plniti náhradu prodatel. Kupec také vracel věc a mohl žádati, aby mu byla cena vrácena. V případě lstného zamlčení některé ze zmíněných vad měl kromě toho nárok na náhradu škody.

Tyto zásady se po recepci zachovaly a uplatnily se i v novějších zákonících. Zvláště při prodejších věcí určitého druhu (dobytka) zůstalo i moderní právo při některých zásadách, které ještě více zpřísnily předpisy práva římského.

Při otázce nebezpečí zániku nebo zhoršení věci stálo starší právo ve střední Evropě na stanovisku, že toto nebezpečí přechází na kupce nabytím držby věci. Při movitostech přecházelo nebezpečí na kupce tělesnou držbou, při nemovitostech investiturou. Zásada tato, že nebezpečí prodané věci stíhá prodatele věci až do odevzdání věci, byla zachována i po recepci římského práva a byla přijata do některých moderních kodifikací.

§ 26. Smlouva o dílo a smlouva služební.

Smlouva o dílo a smlouva služební se vyvinula ve střední Evropě dosti brzo, ač v dobách starších byla konána práce nesvobodných nebo práce vlastní. S vývojem řemesel souvisí i vývoj uvedených smluv.

Smlouva o dílo záležela v tom, že podnikateli byla odevzdána látka, aby ji na vlastní zodpovědnost zpracoval, ať konal práci ve svém domě nebo v domě toho, kdo dílo objednal. Mzda byla buď smluvena, nebo byla určena platnými předpisy většinou cechovními. Nebylo rozdílu, zda mzda byla placena najednou nebo v určitých termínech. I při dílech uměleckých opatroval ve středověku látku sám objednatel. Při těchto dílech musel sám umělec pracovati na díle. Někdy tato povinnost zvláště byla ve smlouvách uváděna. Zvláště bylo dbáno ve smlouvách toho, aby dílo nemělo žádných vad. Podnikatel ručil za vady až do doby, kdy odevzdal dílo objednateli, který měl si dílo při přejímání řádně prohlédnouti. V době pozdější bylo